

Sakin Şehir Üyelik Süreci Analizi

Esra ÖZHANCI¹ Zeynep BOZHÜYÜK ARDAHANLIOĞLU² Hasan YILMAZ¹

¹ Atatürk Üniversitesi Mimarlık ve Tasarım Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü 25240, Erzurum,
e-mail: eozhanci@atauni.edu.tr

² Muğla Üniversitesi Fethiye A.S.M Koçman M.Y.O. Peyzaj ve Süs Bitkileri Programı, Fethiye/Muğla

Geliş Tarihi : 06.11.2012

Kabul Tarihi : 11.03.2013

ÖZET : Günümüz teknoloji ve standartları açısından bakıldığında ilerleme/ gelişim / değişim / hız kavramlarının zıttı gibi görünen Sakin (Yavaş) Şehirler (Cittaslow), hızlı yaşam alışkanlıklarının sebep olduğu yok olma ve bozulmalara karşı, bir koruma mekanizması olarak ortaya çıkmıştır. Yavaş Şehir Ağı, küreselleşmenin şehirlerin dokusunu, sakinlerini ve yaşam tarzını standartlaştırmasını ve yerel özelliklerini ortadan kaldırmasını engellemek amacıyla, 1986'da Roma'da ortaya çıkan Slow Food hareketinden yola çıkmış bir kentler birliğidir. Tercan (Erzincan) doğal güzellikleri, tarihi ve kültürel zenginlikleri, el değmemiş kırsal alan kültürü, özgün bir silüete sahip, sakin ve huzurlu dokusu ile bu anlamda yola çıkılabilecek Doğu Anadolu Bölgesindeki ilçelerden biridir. Bu bağlamda çalışmada; çevre ve altyapı politikaları, kentsel kalite teknolojileri ve tesisleri, yerel üretim, farkındalık, misafirperverlik gibi kriterlerin gerçekleştirilmesini gerektiren süreç, ilçenin potansiyel değerleri ve mevcut çevre ve altyapı koşulları boyutunda incelenmiş, değerlendirilmeler ortaya konmuştur.

Anahtar kelimeler: Sakin (Yavaş) Şehir, Farkındalık, Tercan (Erzincan-Türkiye).

Analysis of Membership Process of Slow City

ABSTRACT : Cittaslow is a convers movement to promotion/development/change/speed in todays technology. It is founded as a protection mechanism to fast living way destroying the life. The inspiration of Cittaslow is the Slow Food organization and it's goals include improving the quality of life in towns by slowing down its overall pace, especially in a city's use of spaces and the flow of life. It is founded in Roma 1986 as a city network for that purposes. Tercan (Erzincan-Turkey) is one of small city in Eastern Anatolian Region with substantial natural, cultural and historical heritage that is suitable to be a slow city. In this study the natural, cultural and historical potential of Tercan was examined in respect to Cittaslow principles i.e making life better for everyone living in an urban environment, improving the quality of life in the city, resisting the homogenization and globalization of the town around the globe, protecting the environment, promoting cultural diversity, provide inspiration for healthier life. Master plan principles was revealed to be a Cittaslow for Tercan town.

Key words: Slow city, Inhomogenization, Tercan (Erzincan-Turkey).

GİRİŞ

Yavaşlığı ve kabuğu sayesinde korumacılığı sembolize eden 'Salyangoz' logosunu kullanan Sakin Şehirler, küreselleşen, teknoloji ve hızın adeta esiri olan günümüz dünyasında, buldukları bölgelerin çevreci, gelenekçi ve yaratıcı yüzü olarak kendilerini göstermektedirler.

Küçük kasabalar birçok bölgede toplam nüfusun önemli bir kısmını oluşturmaktadır. Ancak küreselleşme ve teknolojik değişimin büyük kentlerde ve kent bölgelerindeki etkileri araştırmacıların dikkatini daha çok çekmesiyle, küçük kasabalarla ilgili araştırmalar nispeten yetersiz kalmıştır. Batılı ülkelerde, küreselleşmenin etkileri giderek daha küçük kasabalarda baskın hale geldikçe uluslar ötesi taban hareketleri küçük kasaba halkının ihtiyaçlarını, sorunlarını ve olanaklarına yönelmiştir. Bu hareketlerin çoğu yerel ve uluslararası düzeyleri bağlayan ortaklıklar ve ağlar içermektedir. Genellikle yaşanabilirlik ve yaşam kalitesine vurgu ile, toplumların sürdürülebilirliği açısından çerçevelenmiştir. Örneğin İtalya Slow Food ve Yavaş Şehir hareketi, İsveç'in eko-kentler, ABD'de ekonomik bahçe ve Arnavutluk'ta yaratıcı şehirler projesi hareketlerini ele almış, dört hassasiyet üzerinde durmuştur; yerel, organik ve slow food;

çevrecilik, girişimcilik ve yaratıcılık (Mayer ve Knox, 2010). Ülkemizde gelişmişlik düzeyi artışı ile birlikte, bugün kendini gösteren ve yakın gelecekte artması muhtemel olan bu tarz problemler ve duyarsızlık noktalarının kendini göstermesi olasıdır. Dolayısıyla bu örnek hareketlerden yola çıkılarak projeler geliştirilmeli, duyarlılık artırılmalıdır.

Kuzey Amerika'da ortaya çıkmış 'Gönüllü Sadelik' hareketi de, Slow food hareketi de literatürde, "günlük yaşam büyük ölçüde zamansal sırayla yapma ile ilgilidir" gözlemini onaylayan, kaybettiğimiz ve geri istediğimiz zamanı yerine koymayı vurgulamaktadır (Parkins ve Craig, 2006).

Slow Food yeme alışkanlıkları ve gıda üretiminde artan küreselleşmeye karşı çalışan bir toplumsal hareket olarak dikkati çekmiştir. Cittaslow, Slow Food gibi benzer ilkelere dayanan, niteliksel yerel kentsel gelişme ile çalışan kasabalar ağıdır. "Yavaş" hareketlerinin turizmi geliştirme üzerinde etkileri olması beklenebilir. Cittaslow kavramının ürün geliştirme ve görünürlüğünün artmasını geliştirerek turizm gelişimi için dolaylı bir potansiyeli olabilir (Nilsson vd. 2011).

Üye yerleşimler incelendiğinde ve kriterler değerlendirildiğinde görülmektedir ki; üyelik

temelde, “tarihi, kültürel ve/veya doğal değerler ve farkındalık” şeklinde dört sacayağı üzerine oturmuş bir süreçtir. Ağa üye olacak böylesi bir yerleşim, üyelik şartları ve getirilerinin bilincinde olmalı, sahip olduğu değerleri doğru biçimde kanalize etmelidir. Üyelikle beraber yerleşimin temposunun düşeceği, motorlu taşıtların merkeze giremeyeceği, düzenli olarak denetimden geçileceği gibi kısa ve uzun vadede önemli etkileri olacak koşullar iyi benimsenmelidir.

İtalyanca *Cittá* (şehir) ve İngilizce *slow* (sakin/yavaş) kelimelerinden oluşan *Cittáslow*, “sakin şehir” anlamına gelmektedir. *Cittáslow* hareketi *Slow Food* hareketinin devamı şeklinde ortaya çıkmıştır. 1986 yılında Roma'nın (İtalya) simgesel meydanlarından biri olan İspanyol Merdivenlerinde uluslararası bir fast food zincirinin bir şubesinin açması sonucu ortaya çıkan tepkinin bir sonucu olarak *Slow Food* hareketi ortaya çıkmıştır. *Slow Food* yerel yemeklerin uluslararası fast food zincirleri ve çok uluslu tarım şirketleri tarafından oluşturulan hızlı yaşam kültürü nedeniyle yok olmasını karşı oluşturulan bir harekettir. Günümüzde 100,000'den fazla üyesiyle ve 1,300 şubesiyle (*convivium*) *Slow Food* dünyanın en aktif sivil toplum kuruluşlarının başında gelmektedir (Anonim, 2012a). 1999 yılında 4 küçük İtalyan kentinin (Orvieto, Greve in Chianti, Bra, Positano) belediye başkanları Paolo Saturnini önderliğinde bir araya gelerek *Slow Food* hareketinin kentsel boyuta taşınması gerektiğini iddia ederek *Cittáslow* birliğini kurmuşlardır. İlk yıllarında İtalya'da genişleyen *Cittáslow* hareketi günümüzde Güney Kore'den, Amerika Birleşik Devletleri'ne, Çin'den Fransa'ya yayılmış, Mart 2012 rakamlarına göre; 25 ülkede 150 üyeye sahip olmuştur (Anonim, 2012b).

Üye kasabalar, yerel gelenekleri ve kültürleri koruyacak, yaşam hızını rahatlatmaya katkıda bulunacak, şenlik ve misafirperverliği oluşturmak ve yerin ve yerel farklılıkların benzersiz algısını artıracak projeler yürütmek zorundadırlar (Mayer and Knox, 2009). *Cittáslow*, nüfusu 50.000'nin altındaki kentlerin üye olabildiği, kentlerin kendi gelenek, göreneklerini, yemeklerini, tarihsel kimliklerini korumalarını öngören bir birliktir. *Cittáslow* felsefesi kentlerin hangi alanlarda güçlü ve zayıf olduklarını analiz etmelerini ve sahip oldukları şartlar çerçevesinde bir strateji geliştirmelerini teşvik etmektedir.

Cho (2011), kentsel bölge sakinlerinin yavaş kent sakinlerinin hayatları ile zıtlıklarına kanıtlar sunarak, yavaş şehirlerin kurulması savunmuş, çeşitli istatistikî analizlerle yaşam kalitesi farklılıklarını ortaya koymuştur. Yavaş şehir sakinlerinin yerel altyapı koşulları, kamu güvenliği, bölgesel çevre, ekonomik koşullar ve toplumsal katılımdan memnun olduğu, ancak, memnuniyet düzeylerinin eğitim

fırsatları, kültürel faaliyetler ve sağlık ile ilgili olarak kentsel bölgede yaşayanlara oranla daha düşük olduğu sonucuna varmıştır. Buna göre yavaş şehirlerde bugün ki yaşam şekli sürdürülerek ve geleneksel değerler korunarak, söz konusu alanlarda daha fazla dikkat edilmelidir. Sakin şehir sakinlerinin koruma ve gelişme arasındaki çatışmalarla ilgili bilgilendirilmeye ihtiyaçları olduğu görülmektedir.

Yavaş seyahat sürdürülebilir turizmin büyüyen bir parçasıdır. Lumsdon ve Mc Grath (2011), yavaş yolculuğu araştırmıştır. Literatürün dört temel özellikleri üzerinde yoğunlaştığını ortaya koymuştur; yavaşlık ve zaman değeri, yerellik ve hedef faaliyetleri, ulaştırma modu ve seyahat deneyimi ve çevre bilinci. Yavaş seyahatin tatil pazarının %10 unu oluşturmasının, Avrupa turizminin için bir alternatif olduğuna işaret etmiştir.

Bir şehrin *Cittáslow* olması demek o şehrin dokusunun, renginin, müziğinin ve hikayesinin uyum içinde, şehir sakinlerinin ve ziyaret edenlerin zevk alabilecekleri bir hızda yaşanması demektir. Yerel zanaatları, tatları ve sanatları sadece eskilerin hatırlayabildiği kavramlar olmaktan çıkarmak için bunları çocuklarımızla ve misafirlerimizle paylaşmaktır. Bu hayatın tek amacının bir yerlere yetişmek olmadığını, içinde bulunan andan zevk alınması gerektiğini insanlara hatırlatmaktır.

Avrupa'da başta İtalya olmak üzere Avusturya, Danimarka, Almanya, Hollanda, Norveç, Polonya, İspanya, İsveç ve İngiltere ile Güney Kore ve Avustralya gibi 25 ülkeden 150 küçük nüfuslu kentin üyesi olduğu 'Sakin Şehirler' örgütlenmesine Türkiye'den ilk katılan, İzmir'in Seferihisar ilçesi olmuştur. 2009'da Seferihisar'ın üye olmasının ardından 2011 yazında Muğla'nın Akyaka, Aydın'ın Yenipazar, Çanakkale'nin Gökçeada ve Sakarya'nın Taraklı ilçeleri de kabul edilmiştir. Isparta'nın Yalvaç, Kırklareli'nin Vize ve Ordu'nun Perşembe ilçeleri de başvurularına yanıt bekleyen ilçelerdir (Anonim, 2012a).

Bu çalışmada; Sakin Şehir Ağına üyelik kriterleri, bir Doğu Anadolu yerleşimi örneğinde incelenmiştir. Tercan ilçesinin sahip olduğu doğal ve kültürel özellikleri nedeniyle Yavaş Şehir ağının bir üyesi olabileceği düşüncesi ile yola çıkılmış, bulunduğu coğrafya açısından üyeliğin sağlayacağı öncelikle ekolojik ve sonra da ekonomik katkılar göz önünde bulundurulmuştur.

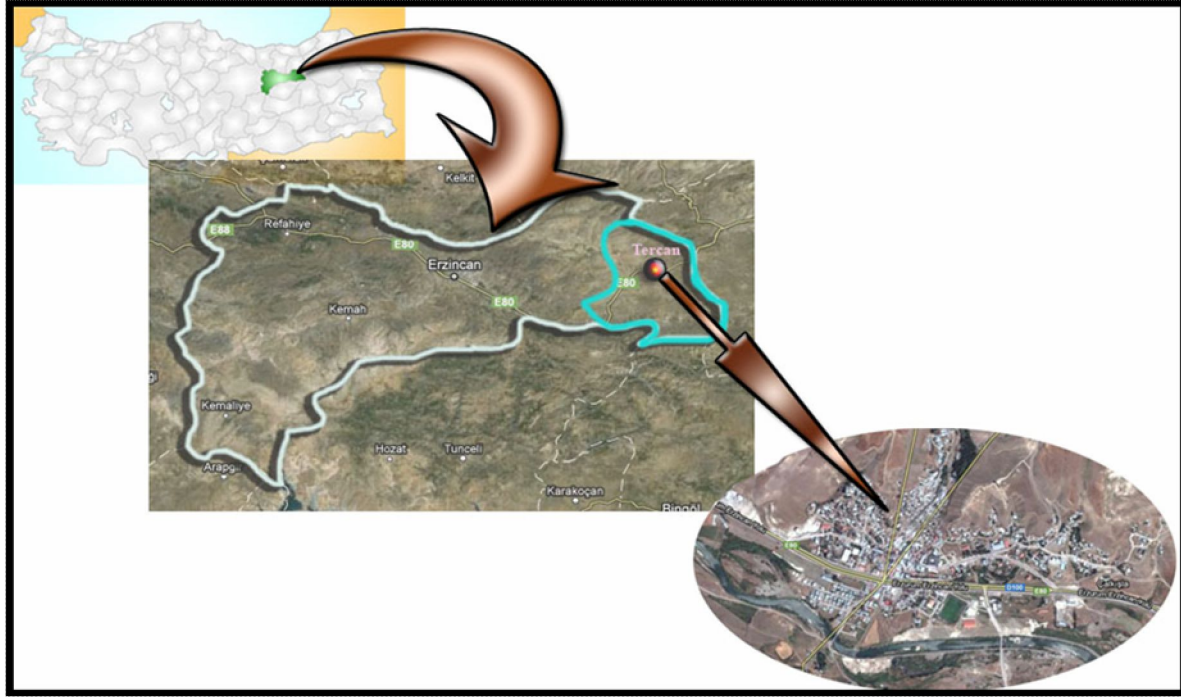
MATERYAL VE YÖNTEM

Araştırmanın materyalini oluşturan Tercan ilçesi, Erzincan'a bağlı olan 9 ilçeden biridir (Şekil 1). Erzincan'a 99 km. uzaklıkta, 1592 km² yüzölçümü olan ilçenin toplam nüfusu 20.072 kişidir (Anonim, 2012c).

Tercan İlçesi, bir yol üstü durağı olarak da kendini göstermektedir. Bu yolu kullanan doğudan

batıya ya da batıdan doğuya seyahat eden çok sayıda yolcu burada kısa süreli de olsa konaklamaktadır. İlçe aynı zamanda, yörede yaşayan medeniyetleri günümüze taşıyan, çok sayıda tarihi eseri de barındırmaktadır. Organik tarımcılık açısından da Erzincan genelinde ilk sırada yer almaktadır. Tercan, Erzincan ilinde organik tarımcılık açısından ilk sırada

yer alan ilçe konumundadır. Gıda, Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğüne çok sayıda çiftçi ve arazinin sertifikasyonunun yapıldığı görülmektedir. Müdürlük icmalarına yansıyan rakamlara göre; 236 çiftçi, 37.804 dönüm arazi toplam 945.119 TL desteklenmiştir.

Şekil 1 Araştırma alanının konumu

Çalışmanın yöntemi; Sakin (Yavaş) Şehir statüsünün verilmesi için sağlanması gerekli kriterler bazında, Tercan'ın doğal ve kültürel potansiyelinin, kentsel altyapı olanaklarının ortaya konması ve bu doğrultuda olabirliklerin, geliştirilebilecek projelerin değerlendirilmesidir. Bu ana kriter başlıkları altında aşağıdaki kriterler üzerinde durulmuştur:

Çevre politikaları

- Kentsel çöp ve özel atıkların ayrıştırılarak toplanmasının teşvik edilmesi ve yaygınlaştırılmasına yönelik projeler.
- "RSU ve biyokütlelerden ısı üretilmesi ve özellikle alternatif enerji kaynaklarının kullanılması yoluyla enerji tasarrufu yapılmasına yönelik belediyenin planı.

Altyapı politikaları

- Tarihi merkezlerin ıslahı ve iyileştirilmesi için planlar ve/veya kültürel ve tarihi değerler üzerine çalışmalar yapılması.

- Özel taşıtlar yerine uygun alternatif taşıma ve trafiğin toplu taşıma araçları ve yaya alanları ile bütünleştirilmesi için planlar yapılması.
- Aile yaşantısına ve yerel aktivitelere yardımcı olacak programların teşvik edilmesi.
- Vasıflı yeşil alanların ve hizmet yapılarının mevcudiyeti.
- Mağaza sahipleriyle, zor durumda olan vatandaşlarla ilgilenme ve yardım etme üzerine mutabakat sağlanması: "dost mağazalar".
- Bozulmakta olan kentsel alanların ve şehrin yeniden kullanılmasına yönelik projelerin iyileştirilmesi.

Kentsel Kalite için Teknolojiler ve Tesisler

- Kentte kullanılan renklerle ilgili plan hazırlamak
- Yerel üretimi korumak
- Organik tarımcılığın geliştirilmesi için projeler

değerlendirmeye yönelik hiç bir etüd veya çalışmanın yapılmadığı potansiyel "alpinizm" ve "kayak sporu" sahalarıdır. Yine bu dağlık alanlardan kaynağını alarak, Karasu ırmağına dökülen çok sayıdaki kol akarsu, hem birer alabalık yaşama ortamı olmaları,

hem de çevrelerinde yer alan ağaçlıklarla yakın çevre nüfusu için günübirlik birer rekreasyon alanlarıdır (Yazıcı, 1995). Tercan ilçesinde bulunan kültür ve tabiat varlıkları Çizelge 2’de verilmiştir (Anonim, 2005).

Çizelge 2. Tercan ilçesi kültür ve tabiat varlıkları

Adı	Bulunduğu Yer	Türü
Çadırkaya Kalesi	Çadırkaya Bel.	Arkeolojik sit
Endüstri Meslek Lisesi	Tercan	İdari
Kötür Köprüsü ve çevresi	Mercan	Arkeolojik sit
Karakol Binası	Mercan	Kale
Mama Hatun Hamamı	Tercan	Hamam
Mama Hatun Kervansarayı	Tercan	Kervansaray
Mama Hatun Türbesi	Tercan	Türbe
17 Şubat Abidesi	Tercan	Şehitlik
Şirinli Kale	Kanarlı Köyü	Kale
Ulu Camii	Tercan	Camii
Üçpınar Kilisesi	Üç pınar köyü	Kilise
Şapel ve Dikili Taşlar	Üç pınar Köyü	Arkeolojik Sit
Fındıklı Mezarlığı	Fındıklı Köyü	Mezarlık
Akpınar Çeşmesi	Fındıklı Köyü	Çeşme

Pekerç Kale; İlçenin Çadırkaya beldesinde bulunmaktadır. Yaklaşık 100 m yüksekliğinde doğal kayadan oluşmaktadır. Kayaya oyulmuş odalar, merdivenler, sarnıçlar bulunmaktadır. Surlardan günümüze çok azı gelebilmiştir. Mama Hatun Külliyesi; Saltukoğulları Hükümdarı II. İzzettin Saltuk'un kızı olan Mama Hatun, 1191 yılında Saltukoğulları Beyliği'nin hükümdarı olmuştur. Daha sonraki yıllarda nasıl yaşayıp, kaç yaşında öldüğü bilinmemektedir. Ancak, hayatının son yıllarını Tercan'da geçirmiş olması ve buradaki türbede defnedilmesi ile Tercan, bir süre onun adıyla anılmıştır. Bu soylu kadın hükümdar, Tercan'da Orta Çağ Türk mimarisinin en ilginç ve önemli eseri kervansaray, hamam, mescit ve kendi türbesinden oluşan büyük bir külliye inşa etmiştir (Anonim, 2012e). Yapım kitabesi bulunmayan kervansarayanın Saltuklular döneminde Saltuklu Sultanı Melike Mama Hatun tarafından 13. yüzyılda yaptırıldığı sanılmaktadır. Ana hatlarıyla Osmanlı kent hanları planındadır. İpek Yolu üzerinde olması nedeniyle önemli bir yere sahiptir (Anonim, 2005). Türbenin 30 m doğusundadır. Onarımlar nedeniyle özgün biçimini yitirmiştir. Yakın bir geçmişte çevre düzenlemesi ile birlikte restorasyonu yapılmıştır. Sarımsı renkte, düzgün kesme kireç taşı ile inşa edilmiştir. Çevre duvarı konik çatılı 16 silindirik yarım kuleyle desteklenmiştir. Doğuda sivri kemerli taçkapı vardır. Girişin sağ ve solunda dikdörtgen planlı mekanlar sıralanır. Ortada üstü açık avlu, kuzey ve güneyinde yük hayvanları için uzun ahırlar ve bir dizi hücre bulunmaktadır. Kervansarayanın kuzeydoğu köşesinde

yer alan Mama Hatun Hamamı, kitabesi olmamakla birlikte kervansarayla aynı zamanda yapıldığı sanılmaktadır (Anonim, 2012e). Kötür Köprüsü; 12 yy. da Anadolu Selçuklu döneminde yapılmıştır. Tümüyle yontma taştan olan yapının, günümüze sadece ayakları kalmıştır. Bezeme ve mimari özellikleri döneminin özelliklerini taşımaktadır (Anonim, 2005). Abrenk (Vank) Kilisesi; Üçpınar köyü yakınlarındaki Vank dağının güneydoğusunda, çukurca bir alan içerisinde. Giriş kapısının üzerinde 1854 tarihi yazılıdır. Kilise ile birlikte bir şapel ve iki adet dikili taş bulunmaktadır. Bu taşlar, mimarisi ve bezemesiyle dikkat çekici olup, 12. yüzyıldan sonra Selçuklu Beyi Nasrettin dönemiyle tarihlenen kitabeleri taşlılar. Kefrenci Tapınağı; İlçenin Oğulveren köyündedir. Bezemeleri önem taşımaktadır. Yapı, Pers özelliğine sahiptir. Oklu Baba; İlçeye 20 km uzaklıkta, Çadırkaya beldesinde bir tepe üzerinde bulunan mezarlık, savaşta ok ile şehit düşen bir ermişe ait olduğu söylenir. Ağ Baba; İlçeye 15 km uzaklıkta Akyurt köyünde, Ağaçlık ve sulak bir mesire yeridir. Yöre halkı tarafından kutsal sayılan bu yer, ziyaret edilmekte ve kurban kesilmektedir (Anonim, 2012e).

Çadırkaya bucağında Çadırkaya tepesi, Konarlı köyünde Şirinli kale, Esenevler köyünde Şirinkayalar mağaraları, Üçpınar köyünde Vank kilisesi, yörenin ören yerlerindedir.

Cittáslow Kriterleri ve Tercan

Cittáslow birliğine üye olan kentlerin ve üye adaylarının ‘Yavaş Felsefesi’ne bağlı kalmaları ve bu

çerçeve hareket etmeleri için 59 adet üyelik kriteri belirlenmiştir. Bu kriterler *çevre, altyapı, teknoloji, misafirperverlik, farkındalık ve Slow Food projelerine destek* alt başlıklarında toplanmaktadır. Cittaslow olmak isteyen kentlerin ve Cittaslow olan kentlerin bu statüleri devam ettirmek için 59 kriter çerçevesinde projeler geliştirmesi ve uygulaması gerekmektedir. Cittaslow kriterlerinin çoğu, her kentin birbirinden farklı şartlara sahip olması nedeniyle genel kavramlardan oluşmaktadır. Her kent kendi özellikleri ve stratejisi kapsamında Cittaslow kriterleri üzerinden proje geliştirmektedir (Anonim, 2012a). Çalışma kapsamında bu kriterler yalnızca ana başlıklar olarak verilmiş, çalışmanın boyutu itibarıyla alt başlıklara yer verilmemiştir. Kriterler çerçevesinde Tercan ilçesi düzeyinde, mevcut potansiyel ve gerçekleştirilmesi mümkün çalışmalar irdelenmiştir.

Çevre Politikaları

“Kentsel çöp ve özel atıkların ayrıştırılarak toplanmasının teşvik edilmesi ve yaygınlaştırılmasına yönelik projeler” kriteri bağlamında bakıldığında; Tercan’ın henüz düzenli bir çöp depolama alanı mevcut değildir. Ancak üç belde belediyesinin (Altunkent, Mercan, Çadirkaya) katılımı ile gelişmiş bir katı atık depolama alanı yapılması projelerin arasında yer almaktadır.

“RSU ve biyokütlelerden ısı üretilmesi ve özellikle alternatif enerji kaynaklarının (yenilenebilir enerji, yeşil hidrojen, mini hidroelektrik santral) kullanılması yoluyla enerji tasarrufu yapılmasına yönelik belediyenin planı” kriteri bağlamında değerlendirildiğinde; ilçede ayrıca şekerpancarı kullanılarak biyoenerji üretiminin yapılmasına ilişkin, henüz uygulamaya geçilmemiş çalışmalar da yapıldığı öğrenilmiştir.

Altyapı politikaları

“Tarihi merkezlerin ıslahı ve iyileştirilmesi için planlar ve/veya kültürel ve tarihi değerler üzerine çalışmalar yapılması.” kriteri bağlamında değerlendirildiğinde; Başta Mama Hatun Kervansarayı olmak üzere, ilçede tarihi yapıların mevcut olduğundan daha önce bahsedilmiştir. Ayrıca Tercan taşı ile yapılmış çok sayıda tescilsiz eser olduğu görülmektedir. Yapılması gerekenleri sırlamak gerekirse;

- Mamahatun Kervansarayı ilçenin kimliğinde önemli bir karakter noktası olmasına rağmen, yeterli ve sağlıklı şekilde koruma-kullanma koşullarına sahip olmadığı gözlemlenmiştir. Kültür ve Tabiat Varlıkları Müdürlüğüne başvurularak bu yapıların koruma altına alınması gerekmektedir (Şekil 3).

Şekil 3. Farklı açılardan Mamahatun Kervansarayı

- Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün Butik Otel olarak düzenlemek istediği Kervansaray, bu sayede çok sayıda yolcunun duraklama noktası olan ilçede, şüphesiz önemli bir ihtiyacı karşılayacak ve burayı bir cazibe merkezine dönüştürebilecektir.
- Ayrıca kervansarayın yanında küçük bir pazar kurulmakta ve ilçe halkı alışveriş yapmaktadır. Bu nedenle de kervansarayın çevresinin trafiğe kapatılması ile ilgili

düşüncelerin projelendirilmesi, mekanın uzman ellerde kültürümüzün korunması ve halkın faydalanması açısından doğru biçimde değerlendirilmesinin ideal sonuçlar doğuracağını görülmektedir. Külliye'nin sadece Kervansaray bölümü değil, türbe, cami ve hamamı ile bütün olarak değerlendirilmesi gerekli koşulların oluşturulması gerekmektedir (Şekil 4).

Şekil 4. Kervansarayın yanında kurulan pazar yeri ve Mamahatun Türbesi

“Özel taşıtlar yerine uygun alternatif taşıma ve trafiğin toplu taşıma araçları ve yaya alanları ile bütünleştirilmesi için projeler” kriteri kapsamında; Tercan'ın yayaların ve trafik akışının iç içe olduğu bir sokak ve ulaşım sistemine sahip olduğu gözlemlenen bir bulgudur. Bu organik ilişki zaman zaman tehlikeli olabileceğinden, İlçe Trafik Komisyonunun özellikle ana caddede park yasağı uygulama kararı alma aşamasında olduğu öğrenilmiştir. Bu sınırlandırma ilçe içlerinde de uygulanırsa, görsel ve kültürel değerlerin daha iyi korunacağı ve gelişeceği, sokakların yavaş yaşam standartlarının artacağı bir gerçektir. Modern toplumlar artık modernleşme ile birlikte artan makineleşmenin, doğa ve insan hayatı üzerinde oluşturduğu baskı ve negatif etkilerin farkına varmıştır. Evine, bürosuna ve arabasına hapsolan günümüz insanı hem sosyal anlamda niteliksizleşmiş, hem insan sağlığı olumsuz etkilenmiştir. Araçların olabildiğince daha az kullanılması, şüphesiz doğa üzerindeki kirletici etkiyi de azaltacaktır. Ayrıca yayaların kullandığı bir peyzaj estetik anlamda da daha hızlı ve sağlıklı gelişecektir. Turizm anlamında da bu peyzajlar çok daha çekicidir (Şekil 5).

Şekil 5. Yayıların ve araçların iç içe olduğu sokaklar

“Aile yaşantısına ve yerel aktivitelere yardımcı olacak faaliyetler kriteri” açısından değerlendirilebilecek bir faaliyet; Kaymakamlık tarafından, gençlerin ve diğer sakinlerin kullanımına sunulmuş, kondisyon merkezi, okuma salonları vs. işlevleri barındıran, zaman zaman müzik dinletilerinin yapıldığı, kursların düzenlendiği bir Gençlik Merkezidir. Sosyal Destek Projesi (SODES) ile oluşturulan merkez özellikle ilçedeki kadınlardan ilgi görmüş, kondisyon merkezine çok sayıda kadın üye başvurmuş. Ayrıca 2010 yılında ilçede bir de halk kütüphanesi açılmıştır.

“Vasıflı yeşil alanların ve hizmet yapılarının (yeşil alanların birbiriyle bağlantıları, oyun sahaları, vb.) mevcudiyeti” kriteri bağlamında; Erzincan Valiliği ve İl Özel İdaresi tarafından yaptırılan futbol sahası, çevresindeki donanımıyla birlikte 8 bin 500

metrekare alana kurulu ve çevre düzenlemesi ve gece aydınlatmasıyla birlikte Tercanlı gençlerin ve çocukların hizmetine sunulmuş durumdadır. Saha Türkiye'nin en büyük sentetik futbol sahasıdır (70m-100m) ve burada ayrıca yazları futbol okulu hizmet vermektedir (Şekil 6).

Şekil 6. Futbol sahası ve Spor Tesisleri

İlçe merkezinin güneyinden Türkiye'nin en temiz sularından biri olan Tuzla Çayı geçmektedir. Tercan Barajı'nda dinlenen su, herhangi bir atık

Şekil 7. Mimari karakteri olmayan çirkin yapılaşmalar

Ancak Tuzla Çayının yanında bir TOKİ projesi yürütülmektedir. 2+1 ve 3+1 daireleri olan, çocuk parkı vb. düzenlemeleri barındıran 160 adet konut yapılması hedeflenmektedir. Ayrıca yapılmakta olan 50 yataklı hastanenin tamamlanması ile ilçenin sağlık olanakları açısından önemli bir hamlenin gerçekleşeceği de üzerinde durulacak bir diğer noktadır.

Kentsel Kalite için Teknolojiler ve Tesisler

“Kentte kullanılan renklerle ilgili plan hazırlamak.” kriteri bağlamında bakıldığında; beyaz

karışmadan ilçe merkezine ulaşmaktadır. Bu alanın su kıyısı rekreasyon alanı olarak değerlendirilmesi istenmektedir.

“Mağaza sahipleriyle, zor durumda olan vatandaşlarla ilgilenme ve yardım etme üzerine mutabakat sağlanması: dost mağazalar” kriteri bağlamında; Kaymakamlık zaman zaman çeşitli firmalardan aldığı giysi yardımını, “Sosyal Market” adı altında ayrıştırarak, yardıma ihtiyacı olan ilçe halkına sunmaktadır. Bu düşünce ve irade ile yola çıkılarak ilçede “dost mağazalar” açılması hiç de uzak görünmemektedir.

“Bozulmakta olan kentsel alanların ve şehrin yeniden kullanılmasına yönelik projelerin iyileştirilmesi.” kriteri bağlamında; ilçede kentsel dönüşüm gerektiren çirkin yapılaşmaların da mevcut olduğu görülmektedir. Bu konuyla ilgili zaman zaman girişimler olsa da bu alanlar boşaltılamamıştır ve hala çözülmeyi bekleyen bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır (Şekil 7).

renkli Tercan taşı ile Tercan için bir konsept oluşturabilir. Ana cadde üzerinde bu taş ve beyaz renk kullanılarak etkin bir görsel etki sağlanabilir. Tercan taşı çok fazla pazar oluşturmamış bir malzemedir. Bu sayede taşın bilinirliği de artırılabilir. Tercan'da var olan bazı örnek çalışmalar Şekil 8'de verilmiştir.

Şekil 8. Uygulamalara örnek mekanlar

Yerel Üretimi Korumak

“Organik tarımcılığın geliştirilmesi için projeler” kriteri bağlamında; Tercan, Erzincan ilinde Organik Tarımcılık açısından ilk sırada yer alan ilçe konumundadır. Gıda, Tarım ve Hayvancılık il Müdürlüğüne çok sayıda çiftçi ve arazinin sertifikasyonunun yapıldığı görülmektedir. Müdürlük icmallere yansıyan rakamlara göre; 236 çiftçi, 37.804 dönüm arazi toplam 945.119 TL desteklenmiştir. Bu açıdan bakıldığında aynı zamanda organik tarım ilçesi olan Tercan bulunduğu bölgede lokomotif olabilecek bir potansiyele sahiptir.

“Yok olma riskiyle karşı karşıya olan geleneksel çalışma ve meslek yöntemlerinin himayesi” kriteri bağlamında; Tercan da yok olmaya yüz tutan bir zanaat taş işçiliğidir. Tercan taşının değerlendirilmesi için ustalara ihtiyaç olduğu görülmektedir. Daha önce Türkiye’nin farklı yerlerinde bulunan birkaç ilçe tarafından SODES’e sunularak hayata geçirilen “Ekmeğini Taştan Çıkar” projeleri gibi, Tercan Kaymakamlığı da bir proje sunmuştur. Bu projenin hayata geçmesi durumunda taş ustaları tarafından kursiyerlere eğitim verilecek ve gençler taş ustalığı konusunda eğitilecektir.

“Yöreyle özgü ürünlerin tespit edilmesi ve bu ürünlerin ticarileşmesi için destek olunması” kriteri bağlamında değerlendirildiğinde; Anadolu’nun her yeri gibi Tercan da geleneksel kültürün süregeldiği bir ilçe ve tandır ekmeği, Tercan balı gibi doğal ve eşsiz yöresel gıdaları ile pazara sunulmayı bekleyen bir potansiyele sahip olduğunu görülmektedir. Özellikle her gün en az 2.500 ve yazın 10.000 aracın

geçtiği D100 karayolu üzerinde yer alan Tercan, oldukça yüksek bir pazar potansiyeline sahip ve bu potansiyelin ilçenin kaynaklarının artırılmasında kullanılması oldukça faydalı olacaktır. Örneğin küçük ölçekli bir faaliyet olmakla birlikte, Mercan beldesinde elde edilen bostancılık ürünleri yol üstünde satışa sunulmaktadır. Bu faaliyetlerin sistemli ve akılcı bir şekilde yürütülmesi ve Tercan bütününe yayılması ile önemli fayda sağlanacak, doğal potansiyel değerlendirilecektir.

Ayrıca İstanbul Büyükşehir Belediyesi Halk Ekmek, 2008 yılından bu yıla kadar organik buğdayını Tercan’dan almış, buğdayın lezzeti ve organik oluşu tercih nedeni olmuştur.

“Yerel kültürel etkinliklerin korunması ve teşvik edilmesi.” kriteri bağlamında; ayrıca ilçede her yıl Mamahatun Şenlikleri ve Cirit müsabakaları (Atlı spor kulübü mevcut) düzenlenmektedir. Bu etkinliklere erişim ve dolaşımın kolaylaştırılması için planların hazırlanması gerekmektedir.

Misafirperverlik

“Turist bilgisi ve nitelikli misafirperverlik için eğitim kursları” kriteri bağlamında; Tercan bir yol üstü merkezi olduğundan, 11 benzin istasyonu olan ve standartları açısından geliştirilmesi gerekli lokantaları olan bir ilçedir. Yani halk geçmişten bugüne yabancılarla hep tanışmıştır ve ilçe içinde dolaşıldığında yabancılaşma çekilmemektedir. Kurslar düzenlendiği takdirde katılımın ve verimin yüksek olacağı öngörülmektedir.

Farkındalık

“Yerel Yönetimin Cittaslow olma niyetini açıklamadan önce vatandaşların Cittaslow’un ne olduğu, amaçları ve prosedürü hakkında bilgilendirilmesi amacıyla kampanyalar düzenlenmesi” kriteri bağlamında bakıldığında; şüphesiz yerel yönetimlerin, halkın bu konuda bilgi ve bilinç düzeyini artırması belki projenin can alıcı bölümüdür. Yavaş Şehir felsefesinin doğru anlaşılması ve benimsenmesi oldukça önemlidir.

Slow Food Faaliyetlerine ve Projelerine Destek

Yavaş yeme faaliyetleri de, ileri ki aşamalarda çalışmanın tamamlanmasını sağlayacaktır. Tercan bazında bu faaliyetlere gerekli destek sağlanacaktır.

Yavaş Şehir Ağına Üyelik Sürecinde Çerçeve Eylem Planı

Üyelik sürecin de gerçekleştirilmesi gereken çok sayıda ayrıntılı çalışma için, öncelikle bir çerçeve eylem planını ortaya koymak gereklidir. Tercan’a çalışma kapsamında tarih ve organik tarım yerleşimi olarak yaklaşılması uygun görülmüştür. İlçe Kaymakamı T. Hakan Bilgin ile görüşülmüş, ilçede gözlem ve araştırma yapılmış, mevcut veriler de incelenerek eylem planı düzeyinde yaklaşımlarda bulunulmuştur. Bu amaçla atılacak temel adımlar ve gereklilikler şöyle sıralanabilir;

✓ Yerel yönetim ağa katılım konusunda kararlılık göstererek, başvuru sürecini gerçekleştirilecektir.

✓ Yöre halkı konuyla ilgili bilgilendirmeli, üzerine düşen önemli sorumluluktan haberdar edilmeli ve sürdürülebilirlik açısından halkın projeyi sahiplenmesi sağlanmalıdır.

✓ Başvuru öncesi ilçeye gelecek gözlemcilerin mevcut durumdan etkilenmeleri ve sürecin başarılı şekilde devam edebilmesi için, kriterler bazında mümkün olduğunca ilerleme kaydedilmesi sağlanmalıdır (Ortalama 2 yıllık bir süreç olduğu düşünülmektedir).

✓ Çeşitli kurumlardan destek alınarak, ya da imkanlar ölçüsünde, çalışmaların daha verimli ilerlemesini sağlayacak ve üyeliğin gerçekleştirilmesinde de zorunlu olan 59 kritere dair ayrıntılı projeler hazırlanmalıdır (Zira başvuru sürecinde kriterlerle ilgili yapılmış çalışmalar %50 lik puan dilimini oluşturmaktadır).

✓ Projelerle ilgili yapılmış ve yapılacak olan çalışmalar düzenli şekilde doküman haline getirilmelidir.

✓ Projeler belirli bir aşamaya geldiğinde başvuru süreci başlatılmalıdır.

✓ İlçenin, birlikte iletişimde bulunacak kurumsal ve/veya teknik kontak kişisi belirlenmelidir.

✓ Başvuru dosyası, kriterler çerçevesinde hazırlanan projeler hakkında açıklama ve fotoğrafların yer aldığı klasör ve bu projelere ilişkin resimler, projeler, meclis kararları ve resmi yazılar vb. yer aldığı ikinci bir klasörden oluşmaktadır.

Cittaslow Türkiye Ağı’na iki kopya halinde (Türkçe ve İngilizce) teslim edilen adaylık dosyası, Cittaslow Türkiye Koordinatörü tarafından incelenir ve yeterli puan alması halinde İtalya’ya gönderilecektir. Merkez tarafından onaylanırsa, o yıl içinde bir uluslararası etkinlikte üyelik ilan edilir ve sertifika verilecektir.

Ayrıca üyelik sürecinde ilçe farklı açılardan değerlendirilmelidir;

✓ *Fiziki* - Alan kullanımı, ulaşım ağı ve yapı adaları düzenlemeleri yapılmalıdır.

✓ *Yönetsel* - Yapım (mali kaynaklar ve uygulamalar), kontrol ve denetim çalışmaları sağlıklı yönetilmelidir.

✓ *Peyzaj* - Açık-yeşil alanların planlanması ve artırılması, sorunlu alanların iyileştirilmesi, yol ağaçlandırma çalışmaları yapılması, doğal bitki bahçeleri oluşturulması, Tercan taşının yapı ve yollarda kullanımının artırılması,

✓ *Koruma* - Tarihi çevrelerin iyileştirilmesi, korunması ve tanıtımının yapılması,

✓ *Rekreasyon* - Rekreasyon alanlarının iyileştirilmesi, alan büyüklükleri ve fonksiyonun artırılması,

✓ *Agroturizm* - Organik tarım temelinde, tarımın bir turizm tipi olarak geliştirilmesi.

SONUÇ

Tüm bu değerlendirmelerin ışığında; Tercan ilçesi, zengin doğal ve kültürel kaynak değerlerine sahip bütün Anadolu yerleşimleri içinde öne çıkardığımız bir örnek olarak kendini göstermiştir. Yaşam kalitesinin yükselmesi, sürdürülebilirlik, ekolojik yaşam, girişimci ve yaratıcı ruh, yerel yönetimlerle halkın koordinasyonu gibi hassasiyetler temelinde bir yerleşimin şekillenmesi ve yükselmesi şüphesiz yerel ve ülkesel ölçekte önemli yararlar sağlayacaktır.

Bir yol üstü istasyonu olan Tercan ilçesi; önemli bir organik gıda potansiyeline sahip, geçmişten bugüne Anadolu’nun tarihi ve kültürel mirasını taşımış bir ilçe konumundadır. Ziyaretçilere alışkın halkı aynı zamanda misafirperver ve hoşgörülüdür. Şüphesiz kat edilecek mesafe ve yapılması gereken iş çok, ancak imkansız görünmemektedir. Yeniliğe açık olduğunu gördüğümüz yerel yöneticileri ile başarının artacağı ve farkındalığın da yapılacak çalışmalarla artırılması ile gelecek de mesafenin hızla kat edilmiş olduğunu görmek mümkün olacaktır. Üyelik gerçekleşsin ya da gerçekleşmesin bu kriterler bazında yapılacak çalışmalar şüphesiz fayda

sağlayacak, Tercan'ı bölgesinde örnek alınacak işlerin gerçekleştirildiği bir noktaya getirecektir.

Bu durum,

- Doğu Anadolu'nun ilk Cittaslow kenti olması,
- Doğal ve kültürel kaynak değerlerinin korunması,
- Yerel turizmin geliştirilmesi veya ivme kazandırılması,
- Çevresel farkındalığın artırılması açısından önemlidir ve önemli getiriler sağlayacaktır.

KAYNAKLAR

- Anonim, 1998. Cumhuriyetin 75. Yılında Tercan. Tercan Kaymakamlığı ve Belediye Başkanlığı Yayını, Önder Matbaacılık, Ankara.
- Anonim, 2005. Erzincan İli Çevre Durum Raporu.
- Anonim, 2012a. http://www.cittaslowturkiye.org/?page_id=512. (Erişim tarihi:17.7.2012)
- Anonim, 2012b. Cittaslow Web Sitesi. http://www.cittaslow.org/download/DocumentiUfficiali/CITTASLOW_LIST_march_2012.pdf (Erişim tarihi:17.7.2012)
- Anonim, 2012c. TUIK 2010 verileri.
- Anonim, 2012d. Tercan Belediyesi Web Sitesi. <http://www.tercan.bel.tr> (Erişim tarihi:19.7.2012)

- Anonim, 2012e. Erzincan Kültür-Turizm Müdürlüğü Web Sitesi. <http://www.ercincankulturturizm.gov.tr/belge/1-56112/tercan.html>
- Parkins, W., Craig, G., 2006. Slow living . British library cataloguing- in- publication Data.
- Nilsson, J.H., Svard, A.C., Widarsson A., Wirell, T., 2011. "Cittaslow" Sustainable destination management through the pleasures of food and ecological concern. Current Issues In Tourism, 14 (4) , 373-386.
- Cho, S. H., 2011. A Comparative Study of a Slow City and an Urban Region: A Deeper Look into the Quality of Life in Hadong-gun and Busan. Korea Journal,51(4) ,181-208.
- Lumsdon, L. M., McGrath, P., 2011. Developing a conceptual framework for slow travel: a grounded theory approach. Journal of Sustainable Tourism, 19 (3), 265-279.
- Mayer, H., Knox, P., 2009. Pace of Life and Quality of Life: The Slow City Charter. Community Quality-Of-Life Indicators: Best Cases III Book Series, 1, 21-39.
- Mayer, H., Knox P., 2010. Small-Town Sustainability: Prospects in the Second Modernity. European Planning Studies, 18(10), 1545-1565.
- Yazıcı, H., 1991. Tercan Ovası ve Çevresinin Coğrafi Etüdü. Atatürk Univ. Sosyal Bil. Enst. (Basılmamış Doktora Tezi), Erzurum.
- Yazıcı, H.,1995. Tercan İlçe Merkezleri ve Başlıca Turistik Kaynakları. Güzel Sanatlar Dergisi Sayı:1, 93-109, Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Müdürlüğü, Erzurum.